

Rezumatul Tezei de abilitare

Importanța dezvoltării teologiei fundamentale pentru teologia greco-catolică contemporană

pr. conf.univ.dr. Alexandru BUZALIC

Teza de abilitare cu titlul *Importanța dezvoltării teologiei fundamentale pentru teologia greco-catolică contemporană* evidențiază rezultatele autorului de la dobândirea titlului de doctor până în prezent. Lucrarea debutează cu un prim punct introductiv în care se expune geneza direcțiilor de cercetare, acestea impunându-se firesc ca urmare a activităților didactice, pastorale, a proiectelor de cercetare și a publicațiilor din domeniu.

După prezentarea introductivă a evoluției generale a teologiei, atât din Biserica universală, cât și din Biserica Greco-Catolică Română, se abordează problematica definerii unei teologii fundamentale. Pornind de la modul de abordare al apologeticii tradiționale, teologia manualistă de sfârșit de sec. XIX, începutul sec. XX a intrat în criză din cauza imobilismului și pozițiilor strict defensive în fața ereziei, contestării venite din partea altor religii sau din partea curentelor de gândire filosofică și a desacralizării culturii. La jumătatea sec. XX, s-a conturat acel *aggiornamento* specific teologiei catolice, care a marcat deschiderea pastoral-misionară și dezvoltarea școlilor teologice după Conciliul Ecumenic Vatican II. Fiind în catacombe în perioada conciliară, Biserica Greco-Catolică Română nu și-a putut contura propria direcție după 1990 și reluarea tradiției universitare oficiale, ci a preluat pozițiile marilor teologi care au deschis calea teologiei fundamentale. Recunoscută ca atare și la nivel magisterial, teologia fundamentală contemporană devine o disciplină de frontieră în dialog cu toate domeniile cunoașterii care ating direct sau tangențial problematica religiei, a existenței lui Dumnezeu, revelația și credința.

În continuare se prezintă metodologiile și direcțiile de dezvoltare specifice teologiei fundamentale, precum și necesitatea unui model antropologic integral ca fundament al dezvoltării teologiei contemporane. Odată cu cercetările efectuate de autor și ca urmare a procesului de predare-învățare a teologiei dogmatice, s-a putut contura un model antropologic

integral care valorifică definiția omului ca *homo religiosus*, axiomă propusă de Mircea Eliade și continuată de teologi precum Julien Riess, considerată importantă și de către Papa Ioan Paul al II-lea în scrierile sale teologice sau magisteriale.

Astfel definită și dezvoltată critic, teologia fundamentală devine o platformă care reunește rezultatele tuturor disciplinelor socio-umane, respectând competențele fiecăreia în parte, punând împreună acele afirmații care ating direct sau tangențial problematica religiei și aspectele fundamentale ale teologiei creștine: revelația și credința. Dialogul dintre științele socio-umane și teologia fundamentală se realizează în dublu sens: mai întâi, teologia fundamentală are nevoie de autoritatea științelor socio-umane, în abordarea pozitivă din punct de vedere metodologic, a fenomenului religios în multitudinea aspectelor sale, de la paleontologie și arheologie, trecând prin paleogenetică, paleoclimatologie, mitologie comparată, filosofia religiei și științele religiei (religiologia), ajungându-se la procesele cognitiv-afective și comportamentale legate de psihologia religiei sub aspect individual (normal sau patologic) sau social (reacțiile psiho-sociale de grup sau meta-analiza culturii). Al doilea aspect, teologia aduce în dezbatere o hermeneutică „din interiorul” fenomenului religios, echilibrând interpretările parcelate specifice metodologiilor pozitive, înclinând din nou balanța spre aspectele esențiale și exegeza legitimă, în continuitatea istorică a tradițiilor teologiei creștine.

Ontogenetic, teologia fundamentală reprezintă un salt calitativ față de sistematizarea scolastică, specifică „epocii manualiste” pre-conciliare, orice domeniu al teologiei fiind tratat mai întâi sub aspect general/fundamental, fiind apoi aprofundat în diferite direcții specifice, devenite „speciale”. Revelația și credința tratate sub aspectul „generalității” și universalității acestora, primind deschiderea teologiei fundamentale ca „disciplină de frontieră și a dialogului”¹, oferă o nouă viziune asupra abordării „speciale”, urmărind în mod concret revelația și credința trinitară, cristologică, pneumatologică, eclesiologică, eshatologică etc.

Școala teologică greco-catolică își are originea în concluziile Conciliului Ecumenic Ferrara-Florența (1438-1439), prin care cele patru puncte de divergență dogmatică care au motivat schisma din 1054 sunt clarificate în sensul recunoașterii reciproce a tradițiilor teologice care au generat linia interpretativă latină sau greacă în materie de dogmă (*filioque*, purgatoriul și materia Euharistiei), al patrulea punct ținând de eclesiologia comună Bisericii primului mileniu și tradiția ordinii de precedentă și poziția specifică a urmașului Sfântului

¹ *Formarea teologică a viitorilor preoți*, ed. SACRA CONGREGATIO PRO INSTITUTIONE CATHOLICA, Roma, 1976, n. 109.

Petru față de principalele centre patriarhale istorice. Începând cu momentul Unirii de la Brest–Litovsk (1595), teologii răsăriteni uniți au publicat primele lucrări cu caracter polemic, apoi catehetic, ajungându-se la adevărate tratate teologice cu caracter ecumenic, *avant la lettre*, aducând în fața teologiei occidentale specificul tradițiilor patristice și liturgice ale Răsăritului, popularizând în mod critic teologia Apuseană.

Întâlnim aceleași etape și în ambientul spiritualității românilor transilvăneni, teologii greco-catolici oferind o bogată producție autohtonă, la nivelul teologiei din Biserica universală, începând cu sec. XVIII până în momentul 1948. După reînființarea învățământului universitar greco-catolic, după hiatusul 1949-1990, școala teologică greco-catolică română este pusă în situația preluării tradiției înaintașilor și, în același timp, este obligată să-și contureze teologia proprie în lumina documentelor Conciliului Ecumenic Vatican II și a cercetării de specialitate din perioada post-conciliară. În acest context, teologia fundamentală devine o disciplină de primă importanță atât prin caracterul ei „de frontieră”, cât mai ales prin bazele pe care le oferă dezvoltării celorlalte discipline dogmatice. Concluziile scot în evidență locul și importanța teologiei fundamentale în dezvoltarea școlii teologice greco-catolice contemporane.

Teza continuă cu prezentarea evoluției și dezvoltării carierei profesionale, științifice și academice, în care se prezintă parcursul autorului din momentul debutului în învățământ, trecând prin activitatea publicistică, conferințele și programele de cercetare la care a contribuit.

Abstract of the Habilitation Thesis

The importance of developing fundamental theology for contemporary Greek-Catholic theology

Associate professor Fr. Alexandru Buzalic Ph.D.

The habilitation thesis bearing the title *The Importance of developing fundamental theology for contemporary Greek-Catholic theology* highlights the achievements of the author since obtaining the PhD title up to the present. The thesis starts with an introductory article in which the genesis of research directions is presented; they come as a natural result from educational, pastoral activities, research projects and publications related to the field.

After the introductory exposition of the overall evolution of theology, both within the universal Church and the Romanian Greek-Catholic Church, I will touch the issue of giving a definition to fundamental theology. Starting with the method to approach the traditional apologetics, the manual's theology at the end of 19th century and the beginning of 20th century has fallen into crisis due to immobilism and the strictly defensive positions in the eyes of heresy, due to the denial affirmed by other religions or philosophical thought movements and culture desacralisation. In the middle of 20th century, the well-known *aggiornamento*, specific to Catholic theology, settled into shape, which represented the pastoral-missionary gateway and development of theological schools after the moment of Second Vatican Ecumenical Council. Being set in catacombs during the conciliatory time, the Romanian Greek-Catholic Church could not devise its own course, but after 1990 and redeploing the official university tradition took over the positions of the great theologians who paved the way of the fundamental theology. Recognised as such magisterially as well, contemporary fundamental theology becomes a frontier discipline in dialogue with all knowledge areas that touch directly or tangentially the problem of religion, God's existence, revelation and faith.

Hereinafter, I present the methodologies and development paths specific to fundamental contemporary theology, as well as the necessity of an integral anthropological pattern as a basis of developing contemporary theology. Along with the research performed by the author and as a result of the process of dogmatic theology teaching-learning, an

integral anthropological pattern could be devised, that highlights the definition of man as *homo religiosus*, axiom advanced by Mircea Eliade and brought forward by theologians such as Julien Riess, considered important even by Pope John Paul II in his theological or magisterial writings.

Defined and critically elaborated in this manner, fundamental theology becomes a platform that reunites all the results of humanities and social sciences subjects, showing respect for the competences of each, gathering together those assertions that touch directly or tangentially the problem of religion and fundamental aspects of Christian theology: revelation and faith. The dialogue between the humanities and social sciences subjects on one hand and fundamental theology on the other hand is achieved reciprocally: firstly, the fundamental theology needs the authority of the humanities and social sciences in the positive approach from the methodological point of view of the religious phenomenon in its multiple aspects, from Palaeontology and Archaeology, going through Paleogenetics, Paleoclimatology, comparative Mythology, Religion Philosophy and religious sciences (Religiology), reaching cognitive-affective and behavioural processes linked to Religion Psychology as an individual (normal or pathological) or social (group psychosocial reactions or culture meta-analysis) matter. Secondly, theology brings into discussion a type of hermeneutics from “within” the religious phenomenon, counterbalancing the fragmented approaches specific to positive methodologies, inclining the balance back to the essential aspects and legitimate exegesis, further to the Christian theology traditions.

Ontogenetically, fundamental theology represents a qualitative leap beside scholastic systematisation, specific to pre-conciliar “manual’s era”, every theological field being analysed firstly in a general/fundamental manner and deepened in diverse specific paths, now considered “special” paths. Revelation and faith treated in terms of their “generality” and universality, receiving the fundamental theology opening as a “frontier and dialogue discipline”², offers a new vision on the “special” approach, giving particular attention to the trinitarian, christological, pneumatological, ecclesiological, eschatological revelation and faith etc.

The Greek-Catholic Theological School has its origins in the results of the Ecumenical Council of Ferrara-Florence (1438-1439) in which the four issues of dogmatic divergence leading to the schism in 1054 are clarified in terms of reciprocal acknowledgement of theological traditions that generated Latin or Greek hermeneutical

² *Formarea teologică a viitorilor preoți (The theological training of future priests)*, SACRA CONGREGATIO PRO INSTITUTIONE CATHOLICA Publishing House, Rome, 1976, no. 109.

direction (*Filioque*, Purgatory and Eucharist elements), the fourth issue sticking to the Ecclesiology that is common to the Church in the First Millennium and tradition of the order of precedence and specific position of Saint Peter towards the main historical patriarchal centres. Starting with the unification moment in Brest – Litovsk (1595), the Eastern United theologians have published the first polemic, then catechetical works, leading to genuine ecumenical theological treatises, *avant la lettre*, improving the Western theology with the particularity of the Eastern patristic and liturgical traditions, critically popularising the Western theology.

We find the same steps in the context of Transylvanian Romanians' spirituality, the Greek-Catholic theologians offering a wide vernacular palette of production, comparable to the universal Church theology, starting with the 18th century up to the year of 1948. After the reestablishment of Greek-Catholic academic education, after the 1949-1990 hiatus, the Romanian Greek-Catholic Theological School has to assume the precursors' tradition and, in the meantime, is forced to shape its own theology in the light of the Second Vatican Ecumenical Council and the research in the post-conciliar time. In this context, fundamental theology becomes a subject of primary importance both through its "frontier" character and especially through the foundations it develops in the other dogmatic subjects. The conclusions highlight the place and importance of fundamental theology in the development of contemporary Greek-Catholic Theological School.

The thesis continues then presenting the evolution and development of professional, scientific and academic career, where the course of the author is demonstrated beginning with his debut in the educational system, going through publishing activity, conferences and research programs to which he contributed.